

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2023, sp. zn. 24 Cdo 2328/2023, ECLI:CZ:NS:2023:24.CDO.2328.2023.1

Číslo: 75/2024

Právní věta:

Zřejmý zájem dítěte na popření otcovství matrikového otce (§ 793 o. z.) je dán i tehdy, jestliže souhlasné prohlášení o otcovství muže, který nemůže být biologickým otcem dítěte, a matky, účelově sledovalo vyloučení biologického otce z rodinného života s nezletilým.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 22.09.2023

Spisová značka: 24 Cdo 2328/2023

Číslo rozhodnutí: 75

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Popření otcovství

Předpisy: § 792 o. z.

§ 793 o. z.

§ 927 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání matky proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 5. 4. 2023, sp. zn. 27 Co 59/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Pardubicích usnesením ze dne 24. 8. 2022, č. j. 25 Nc 1053/2022-1, zahájil řízení o popření otcovství k nezletilému AAAAA (dále též jen „nezletilý“), jmenoval opatrovníkem nezletilého pro řízení o popření otcovství město H. a ustanovil PharmDr. Radovana Haluzu, Ph.D., znalcem z oboru zdravotnictví, specializace genetika, jehož úkolem bylo určit míru pravděpodobnosti otcovství L. F. aj. D. k nezletilému. Okresní soud vycházel z toho, že domnělý otec J. D. se u zdejšího soudu v řízení vedeném pod sp. zn. 10 Nc 1451/2021 domáhal popření otcovství L. F. k nezletilému, určení svého otcovství a určení péče a výživy, přičemž v řízení byla řešena otázka jeho aktivní legitimace k podání návrhu na zahájení řízení (s ohledem na nález Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 3122/16](#) a rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [24 Cdo 1679/2020](#), po jejichž vyhodnocení vzal domnělý otec

návrh zpět a řízení bylo zastaveno), a že domnělý otec následně podal návrh na úpravu styku s nezletilým podle § 927 občanského zákoníku. Uvedl mimo jiné, že z výpisu z centrální evidence obyvatel je zřejmé, že nezletilý se narodil dne XY jako AAAAA a jeho rodiče vstoupili do manželství dne 12. 3. 2021, že dle tvrzení matky a výpovědi otce bylo otcovství k nezletilému určeno souhlasným prohlášením rodičů, že tím byl domnělý otec zbaven možnosti domáhat se určení svého otcovství podle § 783 občanského zákoníku, neboť aktivní legitimaci k podání návrhu na popření otcovství mu občanský zákoník v žádném ustanovení nepřiznává, že v řízení pod sp. zn. 10 Nc 1451/2021 přitom domnělý otec soudu předložil potvrzení a řadu listin ohledně soužití s matkou a posléze i nezletilým, které nasvědčují reálné možnosti jeho otcovství, že naproti tomu ze strany matky a otce jsou obsahem spisu pouze tvrzení a účastnické výpovědi ohledně navázání vztahu krátce před dobou početí nezletilého, že z listin předložených domnělým otcem se rovněž podává, že od zjištění těhotenství až do rozchodu s ním matka jednala jako s otcem biologickým, všichni tři spolu žili a i po partnerském rozchodu se otec s nezletilým stýkal a matku s nezletilým materiálně podporoval, přičemž až dne 6. 3. 2021 matka domnělému otcovi sdělila, že otcem nezletilého má být jiný muž, že z předložených listin je dále zřejmé, že otcovství domnělého otce nebylo určeno souhlasným prohlášením matky a domnělého otce na žádost matky proto, aby mohla pobírat příspěvky do doby, než bude muset nastoupit do zaměstnání. Okresní soud proto dospěl k závěru, že zřejmý zájem nezletilého vyžaduje, aby bylo postaveno najisto, kdo je jeho biologickým otcem.

2. Okresní soud v Pardubicích (dále též jen „soud prvního stupně“) poté rozsudkem ze dne 20. 1. 2023, č. j. 25 Nc 1053/2022-55, 25 P a Nc 198/2022, určil, že L. F. není otcem nezletilého, narozeného dne XY, z matky P. F., a stanovil, že matka a L. F. jsou povinni společně a nerozdílně nahradit České republice náklady řízení ve výši 26 658,- Kč na účet Okresního soudu v Pardubicích do 30 dnů od právní moci rozsudku a že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Na základě provedeného dokazování soud prvního stupně uvedl, že „znaleckým posudkem PharmDr. Radovana Haluzy, Ph.D., ze dne 10. 11. 2022 bylo prokázáno, že u nezletilého byla nalezena otcovská alela, která chybí u L. F., proto je tento vyloučen z otcovství k nezletilému, každá alela přítomná u nezletilého je však přítomna u domnělého otce, proto je pravděpodobnost jeho otcovství k nezletilému vyšší než 99,99%“, že „při jednání dne 18. 11. 2021 matrikový otec vypověděl, že s matkou měl intimní vztah od července do října nebo listopadu 2017, o biologickém otcovi věděl, když matka vztah ukončila, myslel si, že je to kvůli němu, o těhotenství matky se dozvěděl, když v červnu 2020 obnovili vztah, test DNA nepodstoupil a ke společnému prohlášení se rozhodli po vzájemné dohodě“, že v e-mailové komunikaci „dne 1. 11. 2020 biologický otec sděluje matce svou představu další péče o nezletilého s tím, že chce být zapsán do rodného listu, nechť matka sdělí svůj názor“, že „dne 6. 3. 2021 matka biologickému otcovi sděluje, že v roce 2017 spala ještě s jedním mužem, který je dle jejího názoru otcem, i vzhledem k výsledkům spermioqramu biologického otce“. Soud prvního stupně dovodil, že „v době souhlasného prohlášení“ (pozn.: dne 6. 1. 2021) „mohly tedy nastat následující situace: a) matka měla v době rozhodné pro početí intimní poměr pouze s biologickým otcem, matrikový otec to pochopitelně věděl, oba chtěli biologického otce zbavit jeho rodičovských práv, b) matka měla v době rozhodné pro početí intimní poměr s biologickým otcem i s matrikovým otcem, oba věděli, že mohou biologického otce zbavit jeho rodičovských práv, nepodstoupili však test DNA jakožto jediný způsob vyloučení pochybnosti o otcovství“, že „ve variantě a) se jedná o úmysl přímý ve smyslu § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, ve variantě b) se jedná o úmysl nepřímý ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku“, že „následkem jejich jednání je přerušování jakéhokoliv kontaktu biologického otce s nezletilým po dobu nyní trvající více než dva roky, což je nepochybně vážnou a delší dobu trvající poruchou psychického zdraví biologického otce, a tedy těžkou újmou na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku“, že „pro tyto skutečnosti se soud obrátí na orgány činné v trestním řízení pro prošetření, zda matka a matrikový otec spáchali zvláště závažný zločin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1, ev. 2 písm. h) tr. zákoníku“. Soud prvního stupně (s odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2007, sp. zn. [II. ÚS 568/06](#), ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 15/09](#), a dále na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. [21 Cdo 1863/2014](#), ze

dne 23. 8. 2017, sp. zn. [21 Cdo 1369/2015](#), a ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. [21 Cdo 1012/2016](#)) dospěl k závěru, že „nastala situace odporující veřejnému pořádku, tedy základním hodnotám společnosti, na nichž je nezbytné trvat, a to tím, že prohlášení o určení otcovství bylo učiněno v rozporu se zákonem, a to jednáním, které je nepoctivé a protiprávní, a z takového matka a matrikový otec nesmí těžit, jakož i z protiprávního stavu, který vyvolali a udržují (§ 6 odst. 2 občanského zákoníku), které by mohlo nést znaky trestného činu, a stejně tak se jedná o zjevné zneužití práva, které nepoživá právní ochrany (§ 8 občanského zákoníku)“, a že „nebude takové jednání aprobovat rozsudkem, kterým by otcovství nepopřel“. Uzavřel, že „z hlediska zájmu nezletilého převažuje jeho právo znát své biologické rodiče a právo biologického otce na ochranu soukromého a rodinného života“, že „zdravotní stav, který byl v řízení prokázán, je v tomto ohledu nerozhodný a nemůže jít k tíži žádného z účastníků, především samotného nezletilého“, že „je však určující pro další vývoj jeho života a realizaci rodičovských a jiných práv“, neboť „je totiž zjevné, že rozsudek o popření otcovství fakticky nezpůsobí žádnou změnu v tom, že o nezletilého bude pečovat matka a matrikový otec, je tedy nevyhnutelné, aby došlo k určení otcovství biologického otce a následně dohodě či rozhodnutí soudu o určení péče a výživy“. Dodal, že „zdravotní stav nezletilého, i vzdálenost bydliště matky a biologického otce, prakticky směřují k rozhodnutí o svěřeni nezletilého do péče matky s určením vyživovací povinnosti otce“ a že „jedinou, avšak nejdůležitější záležitostí, je zajištění navázání pravidelného styku s biologickým otcem tak, aby to bylo v zájmu nezletilého, přičemž je zjevné, že se tak bude muset dít formou asistovaného styku za součinnosti příslušných odborníků“.

3. K odvolání matky a otce Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále též jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 5. 4. 2023, č. j. 27 Co 59/2023-109, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Z hlediska zjištění skutkového stavu odkázal na rozhodnutí soudu prvního stupně, neboť odpovídající skutková zjištění „promítl do správného závěru o skutkovém stavu“. Uvedl, že „soud může i bez návrhu zahájit řízení o popření otcovství tehdy, jestliže k určení otcovství došlo dle druhé domněnky souhlasným prohlášením matky a muže, který otcem dítěte být nemůže, jestliže to vyžaduje zřejmý zájem dítěte a jde o případ, kdy mají být naplněna ustanovení zaručující základní lidská práva (srov. § 793 občanského zákoníku a § 419 zákona o zvláštních řízeních soudních)“. Připomněl, že „tato úprava byla od roku 1998 součástí občanským zákoníkem již zrušeného zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, kterou občanský zákoník v podstatě převzal“, že „ustanovení § 793 občanského zákoníku řeší případy, kdy otcovství k dítěti bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů a muž, jehož otcovství bylo takto určeno, není biologickým otcem dítěte, a popření otcovství tak je ve zřejmém zájmu dítěte, i v souladu s ustanoveními zaručujícími základní lidská práva“, že „takovým ustanovením je i okresním soudem uváděný článek 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte o tom, že dítě má právo znát své biologické rodiče“, že „podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 1467/18](#), je-li to v zájmu dítěte, může se soud rozhodnout prověřit otcovství prostřednictvím testu DNA, z něhož jedině lze zjistit přesně, zda dotýčný může, či nemůže být otcem dítěte“. Zmínil, že „Evropský soud pro lidská práva i Ústavní soud upřednostňují, aby právní určení otcovství odpovídalo skutečnému biologickému otcovství a právní vymezení rodiny reflektovalo především existenci biologických vztahů“, že „rovněž Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. [21 Cdo 298/2010](#) ještě za účinnosti dřívější právní úpravy v zákoně o rodině judikoval, že v řízení o popření a následném určení otcovství je třeba přihlížet k nejlepšímu zájmu dítěte, jímž je soulad mezi biologickým, právním a sociálním rodičovstvím“, že „není-li tento soulad dobře možný, je třeba s ohledem na konkrétní okolnosti případu uvážit, který z uvedených aspektů rodičovství převažuje“. Konstatoval, že zahájení řízení o popření otcovství Okresním soudem v Pardubicích „bylo ve zřejmém zájmu nezletilého, který má právo znát svůj původ a žít se svými rodiči (srov. článek 7 Úmluvy o právech dítěte)“. Soud prvního stupně při zahájení řízení o popření otcovství zejména správně „zohlednil, že listinami v řízení vedeném u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 10 Nc 1451/2021 bylo doloženo, že matka jednala s domnělým otcem od početí nezletilého jako s jeho biologickým otcem a že všichni spolu až do partnerského rozchodu matky s domnělým otcem žili, že i poté se domnělý otec s nezletilým stýkal a rodinu materiálně podporoval,

že souhlasným prohlášením otcovství z ledna 2021 byl domnělý otec zbaven možnosti domáhat se určení svého otcovství, přestože o ně již dříve usiloval“, a že rovněž správně „vyhodnotil rozpory ve výpovědi matky, která na jednu stranu uváděla, že domnělého otce informovala o průběhu těhotenství a zasílala mu fotky z ultrazvuku, zároveň mu měla opakovaně sdělovat, že není biologickým otcem nezletilého“, přičemž „nepravdivost tohoto sdělení se naplno projevila provedením důkazu znaleckým posudkem PharmDr. Radovana Haluzy, Ph.D., který jednoznačně vyvrátil tvrzení matky a otce o tom, že biologickým otcem nezletilého je matrikový otec L. F., a naopak potvrdil domnělým otcem předkládaná tvrzení a listinné důkazy, že biologickým otcem nezletilého je domnělý otec, který minimálně do rozchodu s matkou v roce 2020, kdy matka začala zamezovat styku domnělého otce s nezletilým, plnil i roli sociálního rodiče“. K námitkám matky a otce o tom, že „domnělý otec nerespektuje specifický zdravotní stav nezletilého a že může být narušena stabilita výchovného prostředí nezletilého“, zdůraznil, že „domnělý otec by jako biologický otec nezletilého měl podle § 927 občanského zákoníku právo na styk s nezletilým, i kdyby k popření otcovství matrikového otce nedošlo“, a dodal, že „je dále třeba mít na paměti, že domnělý otec s matkou a s nezletilým žil až do rozchodu s matkou v roce 2020 a že ze žádného z důkazů nevyplývaly rozpory matky a domnělého otce týkající se péče o nezletilého, u kterého přitom podle lékařské zprávy z neurologické ambulance došlo k regresu celkového vývoje a hlavně vývoje řeči po očkování meningokoka již v jeho 11 měsících“. Uzavřel, že „lze souhlasit se závěrem okresního soudu, že v současnosti je nejdůležitější zajistit navázání a realizaci pravidelného styku domnělého otce s nezletilým“, že „k tíži domnělého otce nelze klást, že styk v posledních dvou letech neprobíhal“, že „podle přesvědčení odvolacího soudu to nebylo z důvodu nedostatku upřímného zájmu domnělého otce, jak v odvolání uvádí matka, nýbrž proto, že domnělému otci byl styk s nezletilým ze strany matky a matrikového otce zamezen“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala matka dovolání, přičemž dovolací důvod vymezila tak, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se soudy odchýlily od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, a to „zda je dán právní zájem dítěte na popření otcovství vždy, není-li biologické rodičovství v souladu s rodičovstvím právním“, a „zda právo nezletilého dítěte znát své rodiče v sobě zahrnuje i právo tyto rodiče neznat“. V souvislosti s tím poukazuje na příslušnou judikaturu (rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3430/2011](#), a ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. [21 Cdo 298/2010](#), a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. 8. 2006, ve věci [Rožaňski proti Polsku](#)) a dále na to, že uvedená otázka nebyla dosud řešena v podmínkách aplikace zákona č. 89/2012 Sb. Konstatuje, že se soudy „odmítly zabývat tím, zda popření otcovství matrikového otce je v nejlepší zájmu nezletilého“, když „se omezily v zásadě pouze na zjištění biologického rodičovství a zašitily se právem nezletilého znát své rodiče“, že „vystavily nezletilého riziku, že pokud bude určeno otcovství otce biologického, nebude tento schopen plnit své povinnosti z rodičovské odpovědnosti, resp. je sice bude schopen plnit, ale na daleko nižší úrovni než otec matrikový“, a že „tak založily situaci, ve které matrikový otec nemá vůči nezletilému prakticky žádné povinnosti, čítaje v to povinnost vyživovací, aniž by učinily jakákoli zjištění, kdy, jak a v jaké kvalitě budou tyto zrušené povinnosti nahrazeny“. Je přesvědčena, že „v situaci, kdy nezletilý je navíc dítě se specifickými potřebami vyplývajícími z jeho zdravotního stavu, je otázka rodičovských kompetencí obzvláště důležitá a je třeba jí věnovat pečlivou pozornost“. Navrhuje, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil (a aby bylo zrušeno i rozhodnutí soudu prvního stupně) a věc byla vrácena k dalšímu řízení, zejména ke zkoumání nejlepšího zájmu nezletilého v případě popření otcovství matrikového otce.

III.

Připustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, dále jen „o. s. ř.“) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastnicí řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

6. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

7. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. V projednávané věci závisí rozhodnutí odvolacího soudu na vyřešení právní otázky předpokladů pro zahájení řízení o popření otcovství soudem (ex offa) podle ustanovení § 793 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), resp. otázky zřejmého zájmu dítěte ve smyslu tohoto ustanovení. Vzhledem k tomu, že tato právní otázka nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud řešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání matky je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

10. Dovolací soud se již v minulosti ve vztahu k úpravě obsažené v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen „zákon o rodině“), zabýval otázkou možnosti popřít otcovství k dítěti i po uplynutí popěrné lhůty, je-li to v jeho zájmu, a povinností soudu zkoumat zájem dítěte na popření otcovství, bylo-li popřeno po lhůtě. Opakovaně přitom uvedl (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. [30 Cdo 677/2013](#), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. [30 Cdo 544/2014](#)), že systém popírání otcovství, tak jak byl stanoven v zákoně o rodině, je výrazem zákonodárcem provedeného vážení právně relevantních zájmů, jež ve vztahu mezi dítětem, matkou a právním otcem, případně i otcem biologickým, existují. Stanovení lhůty, ve které lze otcovství popřít, je výrazem požadavku právní jistoty a stability rodinných vztahů.

11. Po rekodifikaci soukromého práva byla úprava popírání otcovství přesunuta ze zákona o rodině do o. z. Jakkoliv se stávající právní úprava od dosavadní liší v délce lhůt, které jsou otci i matce k popření otcovství stanoveny, původní koncepce právní úpravy popírání otcovství zůstala zachována. I nadále zákon vychází z totožné koncepce tří domněnek otcovství, na jejichž základě je otcovství stanoveno a systému prekluzivních lhůt pro jeho popření. Systém prekluzivních popěrných lhůt je tedy výrazem systému popírání otcovství tak, jak byl stanoven v zákoně o rodině, je výrazem zákonodárcem provedeného vážení právně relevantních zájmů, jež ve vztahu mezi dítětem, matkou a právním otcem, případně i otcem biologickým, existují. Tento systém je tedy sám o sobě projevem vážení zájmů dítěte, jež nelze redukovat na pouhý požadavek souladu biologického a právního rodičovství, a výrazem požadavku právní jistoty a stability rodinných vztahů.

12. Jakkoliv ustanovení umožňující nejvyššímu státnímu zástupci popírat otcovství i po uplynutí popěrných lhůt nebylo do o. z. převzato, nelze přehlédnout, že ani v případě právní úpravy obsažené

v o. z. není nemožnost popřít otcovství po uplynutí popěrných lhůt absolutní. Podle ustanovení § 792 o. z. je-li návrh na popření otcovství podán po uplynutí popěrné lhůty, může soud rozhodnout, že zmeškání lhůty promíjí, pokud to vyžadují zájem dítěte a veřejný pořádek. Podle ustanovení § 793 o. z. pak vyžaduje-li to zřejmý zájem dítěte a mají-li být naplněna ustanovení zaručující základní lidská práva, může soud i bez návrhu zahájit řízení o popření otcovství, bylo-li otcovství určeno souhlasným prohlášením rodičů, ale otec dítěte takto určený nemůže být jeho otcem. Zákodárce tedy i v nové právní úpravě dostatečně zohlednil fakt, že situace každého dítěte je jiná a existují i případy, kdy stabilizace rodinných poměrů po uplynutí standardní popěrné lhůty nemusí být v zájmu dítěte (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. [21 Cdo 5903/2016](#)). Smyslem výjimečného popření otcovství založeného druhou domněnkou (§ 793 o. z.) přitom je zejména to, aby mohly být vytvořeny či obnoveny přirozené vazby mezi dítětem a mužem, který je jeho biologickým, matrikovým i sociálním otcem.

13. V posuzovaném ustanovení § 793 o. z. jsou klíčovými pojmy (kumulativně) zřejmý zájem dítěte a ustanovení zaručující základní lidská práva. Zřejmý zájem dítěte by přitom měl „vyvěrat“ z ustanovení zaručujících základní lidská práva. Za zřejmý zájem dítěte ve věci popření otcovství je třeba považovat zejména situace uznání otcovství mužem, který nepochybnitelně nemůže být otcem dítěte, vedené zjištěnými důvody prospívajícími muži, který otcovství uznal, popřípadě též matce, nebo jinými zavrženými důvody na újmu práva dítěte na zajištění tělesného, citového, rozumového a mravního vývoje a uspořádání osobních poměrů v otázce otcovství. Za zjištěné důvody lze považovat nejen majetkový prospěch, ale např. i možnost legalizace pobytu na určitém území či získání státního občanství. Tyto – a jiné důvody – mají oporu v ustanoveních zaručujících základní lidská práva, ať už v Listině základních práv a svobod či mezinárodních úmluvách chránících přirozenou rodinu, právo na rodinný a soukromý život, nediskriminaci apod. (viz čl. 8 a čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod), ale zejména právo dítěte znát svůj původ a žít se svými rodiči, pokud je to možné (viz čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte) [k tomu srov. Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655-975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 595].

14. K tomuto ustanovení se vyjádřil rovněž Ústavní soud v nálezu ze dne 11. 6. 2019, sp. zn. [II. ÚS 1467/18](#), v němž mj. uvedl, že slovní spojení „nemůže být jeho otcem“ v ustanovení § 793 o. z. lze vyložit též tak, že představuje nikoliv odkaz na dobu předpokládanou tzv. druhou domněnkou otcovství (skrz pohlavní styk), nýbrž reálnou nemožnost, což znamená, že je-li to v zájmu dítěte (a nenaruší-li to stabilitu jeho rodinného uspořádání v rozporu s tímto zájmem), může se soud rozhodnout prověřit otcovství prostřednictvím testu DNA, z něhož jedině lze zjistit přesně, zda dotčený může, či nemůže být otcem dítěte.

15. Taktéž Nejvyšší soud již dříve ve své rozhodovací praxi doporučil (k tomu srov. názor „*obiter dictum*“ vyjádřený v usnesení ze dne 14. 9. 2021, sp. zn. [24 Cdo 3314/2020](#)) a na vyjádřeném názoru i nadále trvá, aby v případech, kdy muž, který o sobě tvrdí, že je otcem dítěte, podá žalobu na určení otcovství, a poté učiní matka dítěte souhlasné prohlášení o určení otcovství s jiným mužem – čímž znemožní v řízení zahájeném domnělým otcem věcně přezkoumat otázku otcovství (neboť nelze určit právního otce dítěte, které již právního otce má) – soudy pečlivě zvažovaly, zda není namíste přistoupit k aplikaci ustanovení § 793 o. z. a zahájit řízení o popření otcovství matrikového otce (jehož otcovství bylo založeno souhlasným prohlášením) z úřední povinnosti, v němž by byla prověřena otázka biologického otcovství. Není přitom důvodu, aby takto soudy nepostupovaly i v projednávaném případě, kdy matka dítěte učinila souhlasné prohlášení o určení otcovství s jiným mužem (řádově jen v měsících) před podáním žaloby na určení otcovství mužem, který tvrdí, že je otcem dítěte (domnělým otcem), a navíc v bezprostřední návaznosti na předchozí sdělení představy domnělého otce o další péči o dítě a o tom, že chce být zapsán do rodného listu dítěte.

16. V odstavci výše citované usnesení Nejvyššího soudu rovněž zmiňuje, že jestliže z okolností

učinění souhlasného prohlášení o určení otcovství vyplývá v jednotlivém konkrétním případě účelovost směřující k zabránění věcnému projednání podaného návrhu na určení otcovství domnělým (putativním) otcem, je proto namístě zahájit řízení z úřední povinnosti podle ustanovení § 793 o. z. a nechat testem DNA ověřit biologické otcovství. K situaci, kdy je souhlasné prohlášení učiněno po podání žaloby na určení otcovství srov. též návrh novely zákona č. 301/2000 Sb. (sněmovní tisk č. 593/0, bod 30), v němž se nadto navrhuje znemožnit učinění souhlasného prohlášení o určení otcovství během doby, po niž probíhá řízení o určení otcovství. Dále je zde uvedeno, že by mělo být ustanovení § 793 o. z. interpretováno tak, že při posuzování, zda zřejmý zájem dítěte a naplnění ustanovení zaručujících základní lidská práva vyžadují zahájení řízení o popření otcovství (v němž by bylo zjištěno biologické otcovství) z úřední povinnosti, by soud měl vážit, nakolik je s ohledem na individuální okolnosti konkrétní věci přiměřené nezahájit řízení o popření otcovství. Jestliže jsou dány skutkové okolnosti nasvědčující zneužití souhlasného prohlášení k zabránění možnému úspěchu žaloby putativního otce, který se domáhal určení otcovství, by proto soud neměl podnět k zahájení takového řízení odmítnout pouze z důvodu, že matka s mužem, se kterým učinila souhlasné prohlášení, uvedou, že spolu v rozhodné době pro početí měli intimní styk, a že tedy není vyloučeno, že muž určený souhlasným prohlášením je biologickým otcem dítěte. V rámci posouzení přiměřenosti odepření této procesní cesty podle ustanovení § 793 o. z. putativnímu otcovi ke zjištění biologické reality a přiznání jeho případných rodičovských práv je nutné totiž akcentovat, že ve zřejmém zájmu dítěte je také to, aby zneužitím souhlasného prohlášení nebyl z jeho života vyloučen biologický otec, který se řádně domáhá svých rodičovských práv, proto by měla být v uvedeném řízení prověřena otázka biologického otcovství testem DNA. Za stejných okolností by měl soud zahájit řízení z úřední povinnosti podle ustanovení § 793 o. z. i tehdy, dozví-li se o nich nikoli podnětem, ale v průběhu jiného řízení, kterým se putativní otec snaží domáhat rodičovských práv ke svému domnělému dítěti (tedy jako v posuzované věci).

17. V projednávané věci bylo z hlediska skutkového stavu mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu nepodléhá, jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř.), že matka jednala s domnělým otcem od početí nezletilého jako s jeho biologickým otcem, všichni spolu až do partnerského rozchodu matky s domnělým otcem žili, i poté se domnělý otec s nezletilým stýkal a rodinu materiálně podporoval až do 6. 1. 2021 (souhlasné prohlášení matky o určení otcovství s jiným mužem), kdy byl domnělý otec de facto zbaven možnosti domáhat se určení svého otcovství, o které již dříve usiloval.

18. Z uvedeného proto vyplývá, že situace v posuzovaném případě je do určité míry specifická v tom, že biologický otec po určitou dobu s matkou a nezletilým sdílel domácnost a (nade vší pochybnost) si již vytvořil citové pouto s nezletilým [srov. obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2021, sp. zn. [24 Cdo 1679/2020](#), který poukazuje na (v tomto ohledu) zásadní odlišnost od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. [21 Cdo 298/2010](#), citovaného taktéž v dovolání matky v projednávané věci]. Pokud mezi otcem a dítětem došlo k vytvoření citových vazeb, spadají tyto pod ochranu rodinného života podle čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení FMZV č. 209/1992 Sb.). Nakonec i ve zprávě o průběhu asistovaných kontaktů ze dne 26. 5. 2023 se podává, že „setkávání nezletilého s biologickým otcem probíhá poklidně, hrají si“ (č. l. 40 spisu sp. zn. 0 P 281/2022, vedeného Okresním soudem v Pardubicích ve věci úpravy styku s nezletilým). Právě vzhledem k tomu, že biologický otec podal i návrh na úpravu styku s nezletilým podle ustanovení § 927 o. z., vyloučený k samostatnému řízení (v němž bylo zatím usnesením Okresního soudu v Pardubicích ze dne 8. 2. 2023, č. j. 0 P 281/2022-17, nařízeno předběžné opatření, podle kterého je J. D. oprávněn se stýkat s nezletilým za asistence pracovníků organizace Nomia, z. ú., v sídle organizace každý lichý kalendářní týden v pondělí od 16:00 do 18:00 hod. počínaje dnem 13. 3. 2023), je patrné, že otázka udržování vztahů mezi dítětem a jeho biologickým otcem bude z hlediska nejlepšího zájmu dítěte ještě posuzována, a to nejen v řízení podle ust. § 927 o. z., ale i při řešení otázky, v péči kterého z rodičů (s určením vyživovací povinnosti rodiče druhého) bude nezletilý

nadále, o niž se v předmětném řízení o popření otcovství jiného muže nejedná. Dovolací námitky matky ohledně nedostatečného zkoumání nejlepšího zájmu dítěte soudy (zejména s ohledem na jeho komplikovaný zdravotní stav a absenci náhrady za „povinnosti, čítaje v to povinnost vyživovací“, které byly dosud plněny matrikovým otcem) již z tohoto důvodu nemohou být opodstatněné. Nadto, ačkoliv dítě samotné není aktivně legitimováno k návrhu podle § 793 o. z., je jeho zájem reprezentován kolizním opatrovníkem, který se v řízení v obou stupních konzistentně vyjadřoval pro popření otcovství matrikového otce.

19. Navíc je zřejmé, že při svém rozhodování o tom, zda jsou v daném případě dány předpoklady pro zahájení řízení o popření otcovství soudem (ex off) podle ustanovení § 793 o. z., odvolací soud (stejně jako soud prvního stupně), jak vyplývá z odůvodnění jeho rozsudku, náležitě zohlednil všechny výše popsané skutečnosti a okolnosti konkrétního případu, zabýval se zájmem dítěte „v mantinelech“ řízení o popření otcovství a důvodně akcentoval zřejmý zájem dítěte znát svého biologického rodiče (a v konečném důsledku také zájem na tom, aby souhlasným prohlášením matky o určení otcovství s jiným mužem nebyl z jeho života vyloučen biologický otec, který se řádně domáhá svých rodičovských práv).

20. S ohledem na výše uvedené lze uzavřít, že napadený rozsudek odvolacího soudu je věcně správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postížen některou z vad, uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání matky podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.